

SKOLSKJUTSAR

Av Arnold Lagerfjärd, Boden

Mitt första år i skola fick jag tillbringa på skolhemmet i Svartlå. Det var rätt kort väg till den gamla skolan, där Ester Holmlund var lärarinna. Klasserna 1 och 2 var i samma rum. Då och då fick jag åka hem till Västra Bovallen med buss, första gången efter två veckor.

Då det inte var bra på skolhemmet fick jag gå till skolan i Östra Bovallen andra året. Det var tre kilometer morgon och kväll. Fröken hette Lindomborg, Ebba eller Elsa. I samma rum var klasserna 2, 4 och 6. Vartannat år var det 1, 3 och 5.

Hösten 1938 skulle vi börja i Harads. Föräldrarna höll oss hemma ett par veckor för att pressa fram skolskjuts. Det gick. Lärarinnan Emma Forsberg var en aning elak åt mig för skolstrejken, som jag inte kunde rå för.

Ibland skickades jag på posten av föräldrarna. Den var i kapten Sundqvists hus, ungefär där nya skolan är nu. Jag minns en brädgång på marken, och den ledde till postens dörr. Sen gick man mot skolan efter den lilla byvägen och passerade Hanssons hotell. Omedelbart före den var Anrietta (så sa man) Hanssons bageri, där man kunde köpa de underbaraste bullar med smörkräm. Om man hade 2 öre vill säja, och det hände nån gång.

Hösten 1939 började andra världskriget. Det blev bensinransonering, och nu fick vi övergå till skolskjuts med häst. Avion Boström körde oss med trilla första tiden. Han hade 1931 flyttat till Harads från vår blivande bagarstuga. Ekipaget fanns på foto i Norrbottens-Kuriren. Kanske var det den 3 september. I "Glimtar från Edeforsbygden" år 1986 fanns bilden också, men nu visste man inte vad den föreställde. Jag har sedan dess försökt få tag på bilden både genom tidningen och haradsbor. Först i början av år 2006 dök den upp – i hembygdsföreningens arkiv!

Jag hade hoppats känna igen fler än mig och Avion, men bildkvalitén räcker inte för det. I mörka kläder och rundkullig svart skärmmössa syns jag längst till vänster.

När det blev snö tog Avion fram en gammal rissla, som vi fick åka i. Med tiden snickrade han ihop en speciell släde med en främre och bakre avdelning. Vi kunde ligga under fällar.

Tidvis fick vi åka bil med Martin Larsson, John Nilsson, Johan Engström och Kläpp-Ville. Jag tror nästan att svartlåborna Helge Löfgren och kanske också Folke Sandberg körde.

Första året i Harads började tre flickor med samma namn i första klass. Det var Gunvor Birgitta Larsson, Gunvor Irene Pettersson och Gunvor Bergström. Lärarinnan bestämde, att bara Gunvor Bergström fick behålla sitt förnamn. De andra blev Birgitta Larsson, gift Basun, och Irene Pettersson, gift Wahlberg.

Jag har alltid trott, att Gunvor Bergström bara hade ett förnamn, men nu säger Gunvor Irene, att även hon hade två förnamn.

De som från början åkte med skolskjutsen var Egon och Gunvor Irene Pettersson, Bert Mandergren, Birgitta Larsson och Astrid Ekelund. Sivbritt Borggren och Margot Mandergren tillkom något senare, jag vet inte riktigt när.

Bilskjutsen uteblev ibland, och då fick vi gå de 4 à 5 kilometrarna hem. Jag, Egon och Bert följdes åt. Man passerade mellan Betzés och Öhlunds. Tant Öhlund sålde slickepinnar för 2 öre styck. Det hände, att vi kunde skrapa ihop fem öre. Tant Öhlund var snäll och gav oss tre slickepinnar för våra fem öre!

Medan jag skriver granskar jag originalbilden med förstoringsglas. Allt eftersom börjar jag tro, att flickan strax till vänster om Avion kan vara Astrid Ekelund, senare gift med Alfred Palmgren och bosatt i Stockholm. Till höger om henne – i mitten – Sivbritt Borggren och längst ut Gunvor Irene Pettersson.

Evert och Thyra Stenman bodde vid tiden för min skolgång i Brändheden ganska nära polcirkeln och gick i skola i Koskats. De berättar att lärarinnan var Berta Larsson, och hennes man Albin Larsson körde barnen till skolan med häst. Barnen satt i en masonitkur, först utan eldstad. En gång var det 30 à 40 minusgrader. Då åkte bara Thyra och hennes kusin Maud, de andra strejkade. Sen blev det en kamin, vars rör stack upp genom taket.

Evert berättar, att han och Manne Lidén steg på på samma ställe i en nedförsbacke, och kusken stannade inte. Som fotsteg var ett potatisgräv, som dom skulle sätta foten på, öppna dörren och hoppa in. Det fanns en skjutlucka, som kusken kunde öppna och titta in, om dom gastade för mycket.

På sommaren sattes kuren på en lastvagn med gummihjul. På vintern var den på medar, troligen två timmerkälkar. Thyra vill minnas, att det var två steg att kliva på när kuren var på vagnen.

En gång stod Märta Lidén bakom ett träd, när pojkarna skulle hoppa på. När kusken inte stannade sprang hon fram och röt. Dom grälade, och en pojke sa sen: "Nog måste han ha varit arg, för han sa "garata".

Henna och Thyra Stenman berättade senare, att skjutsarna med häst inte bara var en kristidshistoria. Det ansågs troligen, att bilarna hade väl lång framkörning, och Albin Larsson hade inget särskilt för sig och behövde tjäna pengar. Thyra anser, att dessa skjutsar fortsatte till slutet av 1940-talet. Hon menar att de fanns, när hon började skolan 1938.